

ODSTOP SLOVENSKE VLADE

V sredo je presenetila vso javnost v Sloveniji in v Jugoslaviji, pa tudi zunaj meja jugoslovanske zvezne države, novica, da je izvršni svet SR Slovenije — njena vlada — odstopil, ker je smatral, da je dobil nezaupnico v poslanski zbornici, pri glasovanju v socialno-zdravstvenem zboru, enem izmed petih zborov, kot jih določa republiška ustava. Izvršni svet je pripravil osnutek zakona o novi ureditvi (in skrčenju) zdravstvenega zavarovanja delavcev v republiki. Zakon bi moral določiti najvišjo mejo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje. Gre za to, da bi zmanjšali (v smislu gospodarske reforme) javne izdatke za družbeno potrošnjo in skrčili dajatve za zdravstveno zavarovanje od 7 na 6 odstotkov. Ker pa je zdravstveno zavarovanje in pravzaprav ves zdravstveno-pokojninski sistem v Sloveniji že zdaj v krizi zaradi pomanjkanja sredstev, se je socialno-zdravstveni zbor temu uprl in približno štiri petine poslancev (44) je glasovalo proti predlogu zakona, ki ga je predložil izvršni svet.

Predsednik izvršnega sveta Janko Smole je smatral zato za primerno, da z drugimi člani izvršnega sveta vred odstopi. To je v bistvu v skladu s parlamentarno tradicijo, naravnost senzacionalen odmev doma in v svetu pa je ta odstop povzročil zato, ker se je to prvič zgodilo v kaki državi s komunističnim režimom in seveda tudi v povojni Jugoslaviji. Janko Smole je postal na mah najpopularnejši slovenski politik, kajti vsi — tisti, ki so bili za njegov zakonski predlog, in tisti, ki so bili proti — so morali priznati, da je ravnal zelo demokratično in pošteno ter je dal vzgled in ustvaril precedent, ki bo nedvomno prešel v jugoslovansko, zlasti pa v slovensko parlamentarno prakso.

Predsednik Janko Smole sam je izjavil v utemeljitvi svojega odstopa: »To so problemi (potem ko jih je naštel, op. ur.), na osnovi katerih smo v izvršnem svetu ponovno vsestransko presodili vse številne okoliščine. Na osnovi tega smo presodili tudi inštrument, ki ga daje ustava, tako imenovano o-stavko. Ta inštrument bo najbrž dobil v prihodnje vse večjo vrednost pri urejanju odnosov med skupščino SRS in pa njenim izvršnim organom, to je izvršnim svetom. Mislim, da tak inštrument ostavke lahko samo zaostruje odgovornost izvršnega sveta, ko predlaga zakonske predloge, ali pa ko gre za vlogo, da mora poskrbeti po sprejetih zakonih in drugih aktivih v skupščini za njihovo dosledno realizacijo.«

Pri pazljivem branju zanimive razprave v slovenskem parlamentu pa smo dobili vtis, da želita in hočeta tako izvršni svet kot socialno zdravstveni zbor v bistvu isto, da pa so drugi razlogi, ki napravljajo rešitev

tega vprašanja tako težko. To je vprašanje tako imenovane razdelitve narodnega dohodka. Slovenski narodni dohodek je sorazmerno in objektivno tako visok, da bi zadostoval — in bi moral zadostovati — za ureditev tega in še raznih drugih vprašanj, kot je npr. šolsko vprašanje (in vprašanje vzdrževanja univerze), o katerih bo moral tudi v kratkem razpravljati parlament slovenske republike. Dejstvo pa je, da je premajhen del slovenskega narodnega dohodka dodeljen za potrebe proračuna slovenske republike in občin (za tiste naloge, ki so jih te prevzele od republike, npr. glede šolstva in kulture).

Proračun slovenske republike je za l. 1966 približno za eno tretjino manjši kot proračun avtonome dežele Furlanije-Julijske krajine, četudi je republika Slovenija še enkrat večja in ima tudi precej več prebivalstva. Tako majhen proračun pa seveda ne zadostuje za vse potrebe, pa četudi varčujejo s sredstvi, kolikor največ morejo. In razumljivo je tudi, da prihaja pri tem do različnih mnenj in presoj, katere nuje zadeve naj imajo prednost pri financiranju iz tako pičlih sredstev. V resnici pa so vse nuje in gre le za virtuozno tempiranje rokov in lekarniško doziranje sredstev.

V zadnjem času smo brali v slovenskem tisku o problemu cest v Sloveniji, ki nikakor niso več kos velikanskemu prometu, o prenehanju mednarodnega tranzitnega železniškega prometa skozi Slovenijo zaradi pre-

visokih tarif, ki jih je določila osrednja uprava jugoslovanskih železnic kljub protestom slovenskih železnic, tako da so se morale te celo pritožiti na vrhovno ustavno sodišče v Beogradu (ki pa je njihovo pritožbo zavrnilo), in še o marsikakem hudem problemu, ki bi ga morala Slovenija nujno rešiti, pa ga ne more, ker nima na razpolago sredstev. Vse to bo nedvomno prišlo v obravnavo v kratkem tudi v slovenskem parlamentu in niti parlament sam niti njegov izvršni organ se najbrž ne bosta mogla izogniti spoznanju, da potrebuje Slovenija več svojih sredstev za reševanje svojih lastnih potreb in da bi morala tudi bolj avtonomno reševati svoje probleme, če hoče, da bodo zares rešeni.

S tem pa bi bila prav gotovo storjena tudi celotni jugoslovanski gospodarski reformi velika usluga, ne glede na to, da bi bilo to tudi v najboljšem soglasju z načelom samoupravljanja.

Slovenija kot obmejna republika v osrčju evropskega prometa in dogajanja ima na vseh področjih posebne dolžnosti in druge, mnogo večje kot ostale republike zvezne Jugoslavije, zato bi morala imeti tudi možnosti, da jih tudi hitro in avtonomno rešuje.

Gotovo se ne motimo, če rečemo, da so tudi vsa ta spoznanja vplivala na dogodke zadnjih dni v parlamentu SR Slovenije in da bodo vplivala tudi na razprave bodočih dni.

Velika odgovornost nove nemške vlade

Predsednik Sovjetske vlade Kosigin je uradno obiskal Francijo. Po političnih razgovorih in protokolnih obiskih je napravil tudi tridnevno krožno potovanje po francoskih pokrajinah. Obiskal je tudi Sorbonno.

Pri pogovorih med francoskimi in sovjetskimi državniki so naglasili, kako narašča sodelovanje med Francijo in Sovjetsko zvezo. De Gaulle je tudi spet prišel na dan s svojim načrtom za obširno pogodbo, ki naj bi povezovala evropske države od Atlantika do Urala. Kosigin je odgovoril, da je tudi on naklonjen zblizanju med narodi. Poudaril je nedotakljivost sedanjih meja in grajal dozdevne zahteve Zahodne Nemčije po vrnitvi ozemelj, ki jih je izgubila po zadnji vojni, zlasti tistih, ki jih ima zasedena Poljska in sama Sovjetska zveza (del Vzhodne Prusije).

Te Kosiginove izjave kažejo, da Sovjetska zveza nikakor ne bo pristala na kakršnokoli spremembo sedanjih meja med Nemčijo in Poljsko pri morebitni sklenitvi

mirovne pogodbe z Nemčijo in da bo ostala tako mirovna pogodba kakor tudi združitev Nemčije najbrž še dolgo glasba bo-očnosti, če se bonnska vlada ne bo odločila, da sklene mirovno pogodbo tudi brez kakih ozemeljskih koncesij s strani Poljske in Sovjetske zveze. Sicer si je težko predstavljati, s kakšno pravico si je Sovjetska zveza priključila polovico nekdanje Vzhodne Prusije, kajti do tega ozemlja bi imeli prvenstveno pravico Litvanci, ker je spadalo nekdanje k njihovem etničnemu ozemlju. Vendar je jasno, da se mu Sovjetska zveza nikdar ne bo prostovoljno odrekla, ker pomeni to ozemlje zanj važno strateško oporišče, saj obvlada iz njega tako Poljsko kot vse baltske dežele tudi v primeru, da bi morala njena vojska zaradi mirovne pogodbe z Nemčijo zapustiti vzhodno Nemčijo in tudi Poljsko.

Vprašanje mirovne pogodbe z Nemčijo pa je tesno povezano z vprašanjem združitve Nemčije, kajti mirovno pogodbo je mož-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 11. novembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.15 Oddaja za najmlajše: »Ostrostrelec«, povest, napisal James Fenimore Cooper, za radio prevedel in dramatisiral Dušan Pertot. Peti del. 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.30 »Knjižni molj«, igra v treh dejanjih, napisal Sem Benelli, prevedel Martin Jevnikar. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.15 Obisk v diskoteki; 18.30 Kino, včeraj in danes — pripravlja Sergij Vesel; 19.15 Nedeljski vestnik; 20.30 Iz slovenske folklorne: V satirih časih: Lelja Rehar; »Du ne pazna ščedenskih rečic«; 21.00 Kromatična fantazija.

• PONEDELJEK, 12. decembra, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za srednje šole); 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Priljubljene melodije; 17.25 Radio za šole (oddaja za srednje šole); 18.00 Odvetnik za vsakogar, pravna posvetovalnica; 19.10 Vinko Beličič: »Humorista Rado Murnik in Fran Milčinski«; 21.00 Sodobne črtice in novele: Karlo Volk: »Počitnice«; 22.45 Južnoameriški odmevi.

• TOREK, 13. decembra, ob: 11.45 Popevke treh rodov; 12.00 Iz slovenske folklorne: V starih časih: Lelja Rehar: »Du ne pazna ščedenskih rečic«; 17.20 Italijanščina na radiu; 17.35 Glasba za vaš transistor; 18.35 Iz niza javnih koncertov Radia Trst; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja — pripravlja Danilo Lovrečič; 20.35 Wladimir Vogel: »Wagadu's Untergang durch die Eitelkeit«, oratorij.

• SREDA, 14. decembra, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Pomenek s poslušavkami, pripravila Mara Kalan; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.25 Radio za šole (oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.10 Hiviena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.25 »Cecilijanka 1966«, revija slovenskih zborov z Goriškega; 20.35 Simfonični koncert.

• ČETRTEK, 15. decembra, ob: 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 17.20 Italijanščina na radiu; 17.35 Glasba za vaš transistor; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 20.35 »Vihar«, drama v 5 dejanjih, napisal William Shakespeare, prevedel Oton Župančič. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Branko Gombač; 22.40 Slovenski solisti. Pianistka Gita Mally, Gheorghe Costescu: Dvoglasne modalne invencije, Cornel Tăranu: Sonata-Ostinato, Carmen Petra-Basacopol: Vtisi, op. 15; 23.00 Glasba za lahko noč.

• PETEK, 16. decembra, ob: 11.40 Radio za šole (oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Med trzinimi stojnicami, pripravila prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.25 Radio za šole (oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Znani dirigenti in skladatelji; 19.10 Dr. Jože Pirjevec: »Organizacije visokošolcev na Dunaju od leta 1990 do 1914«; 19.25 Plošče, ki so mladim všeč; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA, 17. decembra, ob: 11.45 Vokalni ansambl; 12.10 Tržaške ulice in trgi; 13.30 Semenj plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravlja Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.20 Prevede italijanske dramatike. Pripravila Josip Tavčar in Jože Peterlin; 17.20 Skala in ladja, komentar o dogodkih na koncilu in v jubilejnem letu; 17.30 Jutrnji solisti. Pianist Milivoj Šurbek, gojenec Glasbene Akademije v Ljubljani. Orkester Glasbene akademije iz Ljubljane, vodi Uroš Prevorsek; 18.30 Panorama jazz, pripravlja Sergio Portaleoni; 19.00 Pojeta: Rita Pavone in Arturo Testa; 19.10 Družinski obzornik: »Razvedrila mladine«, ureja prof. Ivan Theuerschuh; 20.45 Moški vokalni kvintet, ki ga vodi Humbert Mamolo; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

4. decembra, nedelja: Barbara, Barica
5. decembra, ponedeljek: Stojan, Uroš
6. decembra, torek: Miklavž, Nikolaj
7. decembra, sredo: Urban, Sladoj
8. decembra, četrtek: Brezn. Spoč. D. M.
9. decembra, petek: Valerija, Savica
10. decembra, sobota: Smiljan, Melhid

Velika odgovornost nove nemške vlade

(Nadaljevanje s 1. strani)

no skleniti samo z združeno Nemčijo, ne pa samo z eno od obeh sedanjih nemških držav. Zahodna Nemčija bi nikoli ne priznala mirovne pogodbe, ki bi jo sklenila samo Vzhodna Nemčija, kajti ta predstavlja le približno četrtino nemškega naroda, poleg tega pa nima svobodno izbrane vlade, ki bi mogla reči, da v resnici sklepa mir v imenu ljudstva na svojem ozemlju. Zahodna Nemčija sama pa tudi ne more v nobenem primeru skleniti miru s Sovjetsko zvezo mimo Vzhodne Nemčije, tudi če bi Sovjeti kdaj pristali na to, česar pa ni pričakovati. Tako je torej sklepanje nemške mirovne pogodbe nujno blokirano, dokler ne pride do združitve Nemčije. Kdaj pa se bo to zgodilo, ve samo Bog.

Ali sta potemtakem nemška mirovna pogodba in združitev Nemčije sploh nemogoča in si morajo Nemci oboje izbiti iz glave? Če Vzhod ne bo nikoli pristal na revizijo nemških meja na vzhodu — da drugih vprašanj, kakor npr. vprašanje nemške atomske oborožitve ali udeležbe Nemčije pri evropski atomski sili niti ne omenjamo —, brez mirovne pogodbe pa ne bo privolil v združitev Nemčije, Zahodna Nemčija pa ne bo pristala na mirovno pogodbo, če ne bo popravljena vsaj delno meja na vzhodu in če se ji ne prizna pravica do svobodnega odločevanja tudi po združitvi, je res težko videti, kako bi mogli to vprašanje rešiti. To je neke vrste evropski gordijski voz.

Vendar je vsakemu pametnemu človeku jasno, da se tudi to vprašanje da rešiti in da se mora rešiti, če nočemo, da se bo v Nemčiji spet razpasel nacizem, ki ponuja svoje recepte za rešitev tega težkega vprašanja — seveda s silo. Toda Nemcem bi ne smeli vzbujati vtisa, da lahko rešujejo svoje probleme samo s silo in da jih na demokratičen način ni mogoče rešiti. Vprašanje je le, kako.

Možnosti ni veliko. V bistvu sta le dve: da popusti Zahodna Nemčija in sklene mirovno pogodbo ter se pri tem odreče zahtevam po nekdanjih nemških ozemljih na vzhodu, ali da popusti Vzhod in vrne Nemčiji nekaj ozemlja. Vzhod in Zahod skupno bi lahko pritiskala na Nemčijo, naj sklene mirovno pogodbo, ne da bi ji vrnila kako prejšnje ozemlje. Toda vprašanje je, če je katera nemška vlada pripravljena skleniti tako mirovno pogodbo, ker bi si nakopala hudo zamero pri mnogih milijonih Nemcev in zato bi bila to verjetno njena politična smrt. S tem pa bi bil zadan tudi hud udarec nemški demokraciji, ki bi si nakopala očitek, da je izdala narodne interese. Prav zaradi tega so si dosedanje krščansko-demokratske vlade tako pomišljale, da bi se spustile v kakršnokoli pogajanje pod pogojem, da se odrečejo ozemljem na vzhodu.

Zahod in Vzhod pa danes tudi nimata ne sredstev ne interesa, da bi skupno pritiskala na Zahodno Nemčijo, naj sklene mirovno pogodbo, kakršne ne mara. Nemcev pač ne more nihče k temu prisiliti. Kvečjemu lahko izvaja določen pritisk nanje, toda taki pritiski ne zaležejo, če so vlade odločne, da ne popustijo, kot kaže primer Rodzije. Poleg tega Vzhod in Zahod glede Nemčije nimata enakih in enotnih interesov, ampak so si njuni interesi precej navzkriž. Pritisk samo z ene strani bi nič

ne zalegel, kajti druga stran bi ga takoj nevtralizirala.

Edina konkretna možnost se nam zdi tretja — to je sporazum med obema nemškima državama samima, da se združita. Ker pa se glede na različnost svojih notranje-političnih ureditev in družbenih sistemov ne moreta kar tako združiti, bi bilo treba najti pravo obliko združitve, ki je gotovo samo konfederacija: vsaka od obeh Nemčij ostane samostojna v svojih notranjih odločitvah, postopno pa začneta združevati vse tisto, kar bi bilo možno združiti tudi v takih razmerah.

Taka postopna združitev, ki bi jo izvedli Nemci sami, bi odstranila enega glavnih vzrokov napetosti na svetu, ustvarila bi nov most med Zahodom in Vzhodom in tudi možnosti za nove sporazume ter bi omogočila nemškemu narodu, da zaigra v Evropi tisto vlogo, ki mu po njegovi ustvarjalnosti, delu in številu pripada.

Odklanjanje take rešitve pomeni čakanje — na kaj? Na tretjo svetovno vojno? Na zlom režimov na Vzhodu? Ali (s strani Vzhodne Nemčije) na polom »kapitalizma« in ameriške moči na Zahodu? To bi bile politične špekulacije, ki se morda ne bodo nikoli uresničile, vsaj ne v taki obliki, kakor sanjajo tisti, ki na to računajo. Pa tudi v primeru, da bi prišlo do prvega ali drugega, bi se pojavile tam nove sile (npr. na Vzhodu nove nacionalne države), ki bi se prav tako unirale vsakršnemu prisilnemu odstopanju teritorijev.

To pomeni, da lahko Nemčija doseže kaj samo s pogajanjem in z apeliranjem na dobro voljo na Vzhodu. V najboljšem primeru na ozemeljske koncesije ne bodo znatne — nikakor ne takšne, da bi se nemškemu narodu zaradi takih hipotetičnih upov naneslo škodo, da ostane razdeljen, brez mirovne pogodbe in brez glasu v Združenih narodih, kjer lahko povzdigne zdaj svoj glas, enakopraven glasu velikih držav, celo najmlajša in ena naimaniših in najbolj revnih držav, ki je bila sprejeta kdaj v Združene narode — Barbados.

Vse to nalaga novi nemški Kiesingerjevi vladi, poročni iz koalicije obeh največjih strank, veliko odgovornost za Nemčijo samo in za Evropo.

F. J.

VRANA VRANI NE IZKLJUJE OČI

Avstrijsko odporniško gibanje je objavilo obširno dokumentacijo o tem, da so sodniki, ki so ugodili pritožbi Franza Novaka, Zichmannovega »železničarja smrti«, proti obsodbi na osem let ječe zaradi vojnih zločinov, sami bivši nacisti.

Tisti odsek vrhovnega sodišča, ki je preučil in sprejel Novakovo pritožbo, vodi dr. Johann Sabaditsch, ki je bil po zdaj objavljeni dokumentaciji v času nacizma javni tožilec pri posebnem sodišču na Dunaju.

Ameriški predsednik Johnson je naznanil, da je bil dosežen med Združenimi državami, Sovjetsko zvezo in še z nekaterimi drugimi državami sporazum, po katerem bo prepovedano vnašati atomsko orožje nad zemeljsko atmosfero.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Izjava Slovenske skupnosti o volitvah

Svet Slovenske skupnosti je na svoji seji dne 2. decembra 1966 sprejel sledečo izjavo o nedavnih volitvah v Trstu:

»Slovenska skupnost je po uradnih podatkih dobila pri pokrajinskih volitvah 7.007 glasov, pri občinskih volitvah pa po neuradnih podatkih 4.957 glasov. V obeh primerih je napredovala od zadnjih volitev tako po številu glasov, kakor po odstotkih. Njeni dosednji in številni novi volivci so možato izpolnili svojo slovensko dolžnost. Izkazali so zaupanje Slovenski skupnosti in podprli njeno politično linijo. Slovenska skupnost se obvezuje, da bo to zaupanje vrnila z zaupanjem in še bolj vnetim delom.

Svet Slovenske skupnosti čuti prijetno dolžnost, da se toplo zahvali vsem volivcem, ki so kljub neugodnim okoliščinam izpričali, da so Slovenci. Posebno se zahvaljuje vsem podpornikom, aktivistom, dekletom ter fantom iz vrst zavedne slovenske mladine, ki so z nesebičnim in požrtvovalnim delom omogočili naš skupen uspeh. Zahvala gre tudi tistim časopisom, ki so slovensko javnost seznanjali z našim delom.

Slovenska skupnost si je priborila pokrajinskega svetovalca in tudi svetovalca v tržaškem občinskem svetu. Ta uspeh naj nam bo vzpodbuda, da bomo v bodoče še več naredili, da bodo še širši krogi spoznali naš program in ga podprli. Slovenci se moramo zlasti zavedati položaja, v katerem se nahajamo. Naša prva dolžnost je manjšinska politika, ki ima pred očmi potrebe in dolžnosti slovenskega življa v Italiji. Iz tega stališča so razni protestni glasovi slovenskih vo-

livcev za independentiste in druge protestne politične skupine zapravljeni in izgubljeni.

Slovenska skupnost bo ostala zvesta svojemu programu in bo zahtevala, da vodijo odgovorni krogi novo politiko do Slovencev, katera mora preiti od besed k dejanjem. Slovenska skupnost je po splošnem mnenju pripomogla k ustvaritvi ugodnejšega ozračja za Slovence in k večji narodni samozvesti. Vladne stranke morajo zdaj načelno izrečno dobro voljo izpričati z dejanji in sicer v takoj in vnaprej določenih rokih. V tem smislu in s tem ciljem Svet Slovenske skupnosti preučuje položaj in določa svojo politično taktiko ter se obvezuje, da bo zavzel stališče, ki bo odgovarjalo volilnemu programu Slovenske skupnosti in potrebam ter koristim vseh Slovencev na Tržaškem, kakor tudi tam, kjer našim rojakom odrekajo vse narodnostne pravice.

Trst, 2. decembra 1966

Ugoden razvoj na Formozi

Razprava v Združenih narodih, kjer se je spet glasovalo (z negativnim izidom) o vključitvi komunistične Kitajske med Združene narode in se je govorilo tudi o izključitvi Formoze, je zadnje dni povečala zanimanje za kitajsko vprašanje. Komentatorji v tej zvezi primerjajo gospodarski položaj v komunistični in nacionalistični Kitajski.

Otok Formoza ali Taiwan se je zadnja leta gospodarsko znatno razvil. Leta 1949 so pričeli agrarno reformo, po kateri so nekdanji spolovinarji postali lastniki zem-

ELEKTRONSKA TEHNIKA NAJ PREPREČI VOJNO NA BLIŽ. VZHODU

Ameriška vlada namerava poslati Izraelu in sosednim arabskim državam posebne naprave za natančnejše nadzorovanje meja. Kot znano so povzročili napetost med Izraelom in Jordanijo prestopi meje nerednih oboroženih skupin palestinskih beguncev, ki izvajajo teroristična dejanja na izraelskem ozemlju. Teroristi prihajajo z jordankega ozemlja. Jordanska vlada je sicer protestirala proti izraelskemu povračilnemu napadu, a je hkrati obsodila aktivnost terorističnih skupin in zagotovila, da bo storila vse kar je mogoče, da bi nadzirala njihovo dejavnost.

Ameriška vlada namerava zato poslati prizadetim državam radarske postaje z akustičnimi znaki, ki bodo lahko preprečile akcije neodgovornih skupin ki bi mogle povzročiti oborožene spopade na Bližnjem Vzhodu; ti bi seveda lahko vsak hip sprožili veliko vojno med Izraelom in arabskimi državami.

Država je nadalje razdelila med kmete 170 tisoč hektarov zemlje. Razlaščene veleposestnike je odškodovala z obveznicami državne in poldržavne industrije. Produktivnost kmetijstva se je takó v zadnjih 13-ih letih povečala za 90 odstotkov. Formoza je postala največja svetovna izvoznica gob in ananasa v konzervah ter posebnega ekstrakta agrumov.

Indeks industrijske proizvodnje se je v letih 1952-1964 povečal od 100 na 422, narodni dohodek v letih 1956-1963 pa za 60%.

20 Pokristjanjenje Slovencev N. II.

Mleti pomeni mala, mlin — malen, mlinar — mylnar, rake pri mlinu (deska) — ark, Skandinavci pravijo moki mela in enako ji pravijo Slovenci na Štajerskem. Seveda pa so bili čistivci slovenskega jezika prepričani, da gre le za izposojenko v obliki nemške besede Mehl, zato so ta izraz zavrgli. Vendar pa je bolj verjetno, da so tudi to besedo prinesli Slovenci že s seboj iz Skandinavije kot toliko drugih in da nima nič opraviti z besedo Mehl, razen da je pač iz iste ga korena.

Zanimivo je tudi, da uporabljajo marsikje na Slovenskem za podstrešje izraz dile; isti izraz — tilja — pomeni v švedščini žitnico, dölja pa pomeni skriti. Ker tudi slovenskim kmetom podstrešje še marsikje služi za žitno shrambo, si ni težko predstavljati, da so tudi njihovi »solvendski« predniki v svoji skandinavski domovini shranjevali dragoceno zrnje na podstrešju svojih koč, da bi bilo tako na varnem pred vlago, divjimi živalmi in roparji.

V slovenščini so se ohranile tudi mnoge druge besede za ribolov, gozdne in poljske sadeže, živali, hrano, in drugo, kar spominja na življenje »Slovenčev« v tisti davni dobi, npr. za ribolov: vaba ali vada — statorondijsko: vada (ribiška vrstica: vad ali vadr, sklanjati se nad ribiško palico vad-bjúgr), krap — karp, rak — räka, postrv — aure; za gozdne in zemeljske sadeže: jagoda — jordgubbe (goba?), luk (čebula) — lök, repa (rona v narečju) — rova, radič — reddik, strok (pognati, stegniti) — sträck,

goba — sopp, sladko — söt (od tega satje, kajti edino naravno sladilo je bilo tedaj satje v panjih divjih čebel); med — mjöd, čebula — saedbull? (čebulica za sajenje?); za divje živali: divji golob — duva (od tega beseda divji?), kura (čepeti) — kura, gos — gaas, zajec (skok) — sats, srna (ljubka) — tärna itd.; za hrano: zanetiti (ogenj) — antända, jesti — äta ali ete; posoda — botte ali bohove, peči — bake, piti — belje, dober (dobra) — bra, testo — deg, dračje (vlačiti skupaj) — drag; kaplja (drobtina) — dropp (od tega tropine), najesti se — fore (od tega beseda furež v štajerskem narečju, ki pomeni isto kot koline), pohlepen — glupende, kvas — jäst (jesti?), oster (po okusu) — kvas, gnesti (mesiti) — kna (od tega tudi beseda gneča), kost — kota, kipeči — kupa, ostanek (kar gre v kvar) — kvar; mehek — mjuk ali myk, mošt — most, meso — mat, olje — olje, ustje (usta?) — os, izliti — ösa, rastlina (vrt?) — ort ali urt, žilavo (»rodo«) meso — raat, sit — satt, malo (drobtina) — smula, juha (v narečju župa) — soppa (prvotno kuhana iz gob?), skorja — skorpa, šunka — skinka (izg. šinka), skominati (cediti sline) — skum, lizati — slikke (žlica!), srebati — slubre, slina — slem, gost (tudi čokat ali čok) — tjock (izg. čok), trdo — torr, vreti (jeza) — vre-de itd.

Počasi so se izoblikovale iz takih poljedelcev, ki pa so gotovo v veliki meri živeli tudi še od lova, ribolova in nabiranja gozdnih sadežev, manjše, raztresene naselbine in to

v globokih zalivih, ki so bili zavarovani pred morskimi nevihtami in tudi bolj varni pred scvražniki, ali pa v dolinah v gorovju, zlasti v tistih, ki so bile obrnjene proti jugu. S časom so se razvile tudi večje naselbine, imenovane vik — ves. Poljedelstvo in nato tudi živinoreja sta zadobivala vse večji pomen. Namesto ene same njivice z ječmenom so nastala okrog kmetij precej obširna polja, na katerih so sadili in sejali poleg ječmena tudi še vsakovrstne poljske pridelke, zlasti repo, bob, čebulo in rips (zaradi olja). Sejali so tudi lan, da so delali iz njega platno.

Poleg večjih kmetij so nastajale tudi manjše, katerih lastniki so se ukvarjali tudi z obrtjo. Razvoj večjih kmetij pa je povezan najbrž z razvojem živinoreje, kajti zemlje v takratnih razmerah, ko so si pridobivali njive s krčenjem ali s požiganjem gozda, pač niso mogli bogvekoliko obdelati. Zato je imela velik pomen živinoreja.

Zelo veliko starih skandinavskih izrazov se je ohranilo pri Slovincih tudi glede kmetij. Poljedelstvo in živinoreja sta pri Slovincih prastari gospodarski panogi in delo v njima se ni nikoli pretrgalo, potekalo je vedno v enakem ritmu, v ritmu letnih časov in generacij, in temu stalnemu ritmu odgovarja tudi stalnost izrazov. Neglede na besedi kmet in kmetija, o katerima bomo spregovorili pozneje, se lahko reče, da na slovenskih kmetijah še danes skoro ni stvari, ki ne bi nosila prastarega skandinavskega imena.

Hiša, ki pomeni na kmetijah tudi sobo, je dejansko skandinavski izraz hus. Stena izhaja nedvomno iz besede sten ali stein (ka-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Tržaškega

Uradni izidi upravnih volitev

Osrednji volilni urad je pred dnevi objavil uradne izide pokrajinskih in občinskih volitev v Trstu in hkrati razglasil imena izvoljenih pokrajinskih in občinskih svetovalec. Uradni izidi volitev so naslednji:

POKRAJINSKI SVET			TRŽAŠKI OBČINSKI SVET		
Liste	štev. glasov	štev. svet.	Liste	štev. glasov	štev. svet.
DC	62.985	8	DC	60.295	21
PCI	45.404	6	PCI	38.100	13
PSU	24.700	3	PSU	23.335	8
PLI	23.200	3	PLI	22.737	7
MSI	18.935	2	MSI	18.361	6
MI	9.141	1	MI	8.331	2
Slov. sk.	7.007	1	Slov. Sk.	4.911	1
PRI	4.711	—	PRI	4.191	1
PSIUP	4.375	—	PSIUP	3.995	1
PDIUM	1.583	—	PDIUM	1.391	—
UNE	1.282	—	UNE	990	—
			UT	2.561	—

Za Slovensko skupnost je bil v pokrajinski svet izvoljen *Saša Rudolf*, v tržaški občinski svet pa dr. *Rafko Dolhar*, ki je bil sicer drugi na kandidatni listi, a je dobil največje število preferenčnih glasov. (Na pokrajinskih volitvah se ne dajejo — kot znano — preference).

Posamezni kandidati liste Slovenske skupnosti za tržaški občinski svet so prejeli naslednje število preferenčnih glasov: Dolhar 186, Simčič 163, Drago Stoka 148, Udovič 56, Rudolf 46, Černe 25, Starc 19, Milan Sosič 15.

Saša Rudolf je že bil svetovalec v prejšnjem pokrajinskem svetu. Rodil se je v

Ljubljani pred 28 leti kot sin primorskih staršev, ki so se izselili v Slovenijo za časa fašistične diktature. Po vojni se je s starši naselil v Trstu, kjer je dokončal višjo realno gimnazijo. Po poklicu je publicist. Bil je urednik tednika »Demokracija«, ki je pred nekaj leti bil ukinjen, že več let pa je zunanji sodelavec tržaškega slovenskega radia ter raznih slovenskih revij in časopisov. Zdaj je urednik lista »Slovenska skupnost«, glasila istoimenske slovenske politične organizacije. Ni poročen.

Dr. *Rafko Dolhar* izhaja iz znane svetoivanske družine v Trstu. Njegov oče je zdravnik v Trbižu, kjer se je Rafko tudi rodil pred 33 leti. Maturiral je na slovenski realni gimnaziji v Trstu, v Padovi pa je dovršil medicinsko fakulteto. Do pred kratkim je bil zdravnik v nabrežinskem zdravilišču za pljučne bolezni, a ima tudi svojo privatno ambulanto. Te dni pa je bil imenovan za poverjenega profesorja na novoustanovljeni medicinski fakulteti v Trstu, kjer bo predaval histologijo. Zato je pustil dosedanje službo v Nabrežini. Dr. Dolhar je znan tudi kot publicist, pred kratkim pa je izšla njegova prva knjiga »Pot v planine«. Znan je nadalje v slovenskih športnih krogih, ker je odličen alpinist in smučar. Je poročen z gospo Nadjo Birsar in ima enega otroka.

Obema slovenskima predstavnikoma k izvolitvi iskreno čestitamo ter jima želimo mnogo uspehov pri delu in prizadevanjih za splošne koristi našega ljudstva.

Še nejasen položaj glede sestave odborov

Vse stranke še proučujejo izid zadnjih upravnih volitev in pripravljajo stališča, ki jih bodo njeni predstavniki zagovarjali v novem tržaškem pokrajinskem in občinskem svetu. Od vladnih strank je dozdevno samo Kršč. demokracija določila svoje stališče o sestavi pokrajinskega upravnega odbora in tržaškega občinskega odbora. Sklenila je, da bo začela politične razgovore z združeno socialistično stranko in republikanci za sestavo sredinsko-leve uprave na tržaški občini, s samo socialistično stranko pa za sestavo sredinsko-leve uprave na pokrajini. To pa zato, ker republikanci v pokrajinskem svetu nimajo svojega zastopnika. Razgovorov bi se morali nato udeležiti, po mnenju vodstva Kršč. demokracije, tudi predstavniki Slovenske skupnosti, ker je njen glas odločilen tako za redno poslovanje pokrajinske kot občinske uprave.

Združeni socialisti še niso sprejeli nobene sklepa glede sodelovanja v novih upravah, ker morajo najprej rešiti nekaj notranjih vprašanj. V tržaški občinski svet je bilo od skupnih 8 svetovavcev na listi PSU izvoljenih 6 socialdemokratov, medtem ko bi jih morali imeti socialdemokrati, po sporazumu med PSDI in PSI, 5 socialisti pa 3. Eden izmed socialdemokratov bi moral zato odstopiti v korist socialističnega kandidata.

Neznano je do zdaj tudi stališče republikancev, ki so zadnji čas in med samo volilno kampanjo ostro napadali demokristjane in socialiste zaradi vprašanja tržaških ladjedelnih. Republikanci so, kot znano, ostro nasprotovali tudi politiki, ki sta jo ostali dve sredinsko-levi stranki začeli voditi do slovenske manjšine. Zaradi sporazuma med tema strankama in Slovensko skupnostjo o zadnji pokrajinski upravi ter zaradi Hreščakove izvolitve v tržaški mestni odbor je vodstvo republikancev, kot se še vsi spominjajo, sklenilo, naj njihov predstavnik v občinskem svetu odstopi, kar pa se ni zgodilo, ker je odbornik izstopil iz stranke ter se vključil v socialdemokratsko skupino. Kakšno stališče bodo zavzemali danes republikanci glede na vse to zadnje?

Tudi v vrstah Slov. skupnosti obstajajo resni pomisleki o morebitnem sodelovanju z levo sredino, ker pr. jnji sporazum ni dal po mnenju vodstva Slov. skupnosti takih uspehov, kot so jih pričakovali. Morebitno sodelovanje Slov. skupnosti bo zato verjetno odvisno od resnosti jamstev, ki jih bo slovenska politična organizacija prejela, da se bodo razna slovenska manjšinska vprašanja uredila v natančno določenih rokih.

Svet Slov. skupnosti še vedno proučuje položaj, kot je tudi razvidno iz njegove izjave, ki jo objavljamo na drugem mestu.

OBCNI ZBOR SINDIKATA SLOVENSKE SOLE

V četrtek, 8. t. m., je bil v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu 13. občni zbor Sindikata slovenske šole. O delovanju sindikalne organizacije slovenskih šolnikov na Tržaškem so poročali dosednji tajnik Stanko Škrinjar in referenta za osnovne ter srednje šole Evgen Dobrila in Maks Šah. Poročevalci so soglasno ugotovili, da se osnovna vprašanja slovenskih šol in šolnikov tudi v letu 1966 še niso premaknila z mrtve točke. Še vedno se ne izvaja v celoti zakon štev. 1012, kar ima hude posledice tako za redno delovanje šol kot za položaj šolnikov. Poročevalci so dalje opozorili na številne pomanjkljivosti, ki jih ovirajo pri njihovem delu, kot na primer pomanjkanje učbenikov.

Po razrešnici dosedanjemu odboru je bil izvoljen novi, ki ga sestavljajo: Evgen Dobrila (ki je prevzel tudi tajniške posle), Justa Bizjak, Stanka Hrovatin, Edi Košuta, Josip Pečenko, Dimitrij Sancin, Stanko Škrinjar Maks Šah, Franc Škerlj in Felicita Vodopivec. V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Boris Tomažič, Stanko Soban in Robert Petaros; v razsodišče pa Elza Antonac, Marcel Petkovšek in Egidij Strnad.

Občni zbor, katerega se je udeležil tudi pedagoški svetovalec prof. Stane Mihelič, je sklenil, naj novi odbor sestavi posebno resolucijo, s katero naj seznanijo pristojne oblasti z vsebino poročil in razprave o položaju slovenskih šol in njihovih šolnikov.

Beneška Slovenija

Gornji Mjersin:

NOVA MAŠA

Po daljšem času bo tudi naša cerkev Presvetega srca učakala novo mašo. Ta, za naše kraje pomembni praznik, bomo obhajali 18. decembra.

K prvi sveti daritvi bo pristopil č. g. Lovro Zorza, naš domačin iz znane in spoštovane zdravniške in je bil svoječasno tudi kandidat za poslanca v deželni zbor. Novi mašnik pa je redovnik in pripada misijonski kongregaciji »Consolata«. Po novi maši bo nadaljeval svoje uspešno misijonsko delo.

Vsa soseska prosi zanj in za njegov vzvišeni poklic božjega blagoslova in da bo njegovo delo tudi v čast naši domačiji.

Mažerole:

ZADRUŽNI HLEV — NOVE ZVEZE

Nekdaj od sveta pozabljen vas Mažerole se prebujajo polagoma k novemu življenju. Prejšnjo soboto so tam odprli in blagoslovili novi zadružni hlev.

Ze pred dobrim letom so se nekateri umnejši gospodarji pogovorili, da je treba postaviti kmetijstvo in zlasti živinorejo na trdnjše temelje. Zavzeli so se za ustanovitev zadružnega hleva. Pokrajinska uprava je dala na razpolago 25 milijonov lir. Vasičani so si pa tudi sami zavili rokave. S tem denarjem so nakupili ves stavbni material in začeli zidati. Doma so ostali tudi nekateri zidarji, ki so hodili prej na tuje; tudi ti so zdaj udeleženi pri zadrugi, ki ima že 21 članov.

Priskočila je na pomoč tudi deželna uprava s 50 odstotnim kritjem za naprave in 35 odstotnim za nakup živine. Hlev ima zmogljivosti za 96 glav plemenske živine

SPOR O PROSTEM PASU

Zadeva goriške proste cone, ki je doslej veljala kot nekak obliž na pekoče rane goriškega gospodarstva, se spreminja v kis na rano.

Predstavniki goriške občine in gospodarskih združenj so šli posredovat v Rim, da bi se položaj prostega pasu podaljšal in morda še poglobil. Zastopniki so se vrnili od osrednjih oblasti polni prepričanja, da so marsikaj dosegli, kar bo v prid goriškemu gospodarstvu in razmahu industrije, zlasti pri uporabi bencina in sladil.

Pri natančnejšem pregledu se je pa ugotovilo, da se bo sicer povečala količina blaga za prosti pas, a samo za tri leta. In prav tu se čuti hromljivi udarec na goriško gospodarstvo. S priprostimi besedami povedano, katero podjetje, ki uporablja nafto ali sladkor po ugodnih cenah proste cone, si bo upalo razviti svojo dejavnost, če pa bo moralo po treh letih ugodnosti zapreti obrat.

Začeli so se očitki, kdo je zakrivil, da se dobave proste cone omejujejo le na tri leta. Poslanec Zuccali obtožuje videmske kroge in samega deželnega predsednika Berzantija. Liberalci pravijo, da je tega kriva kratkovidna mestna uprava demokristjanov in socialnih demokratov. Pritrjujejo jim seveda m'sini in komunisti. Demokristjani so se tudi zavedli, da pomeni podaljšanje proste cone samo za tri leta malo več kot nič.

Zato kaže, da bo prihodnja občinska seja v ponedeljek zvečer burna, ker bo prilo prav to vprašanje na dnevni red.

- Kanalška dolina

in za enako število junčkov in telic z vsemi potrebnimi tehničnimi pripomočki in stanovanji za hlevarje. Danes muka v hlevu že 62 glav izbrane pasme.

Člani bodo imeli v hlevu tudi svojo živino in bodo primerno vnovčili tudi krmo. Mlekarna in sirarna bo pa tudi precej prinesla in dvignila gospodarstvo.

Na ta način so Mažerolci pokazali, da je v skupnosti moč in da ne bo več potreba marsikateremu vaščanu hoditi v tujino za kruhom.

Pa še druga ugodna novica prihaja iz Mažerol. Po dolgi prošnji so domačini dosegli, da bo avtobusno podjetje Collavini vpeljalo stalno progo do vasi. Tako bo tudi ta oddaljeni hribovski kraj vendarle povezan s svetom.

Ravenca:

PREMEŠCANJE ŽUPNIKOV

Prebivavce Ravence, središča Rezijanske doline, je iznadila vest, da jih mora zapustiti njih župnik č. g. Anton Pagnutti. Prejel je odlok višjih cerkvenih oblasti, da je premeščen v furlansko nižino na faro Manzano. Gospod župnik je 15 let pastiral v Ravenci in so ga vsi radi imeli, je razumel vse domače. V cerkvi in izven nje je skrbel za blagor svojih faranov.

Podobnih premestitev je bilo že več po naših dolinah. Izpraznjujejo se tudi slovenske župnije in marsikateri domači gospod, bodisi slovenskega rodu ali pa tak, ki pozna jezik svojih vernikov, mora kar nenadoma v kako furlansko vas. Med nas pa pošljejo gospode, ki ne poznajo jezika. To ni prav in tudi ne v duhu koncilskih odredb!

LETOSNJI ANDREJEV SEJEM

V soboto so odprli predstavniki mesta in turistične zveze letošnji Andrejev sejem.

Začeli so z obiski na numizmatični in filatelistični razstavi v Mladinskem domu. Zbirka starih novcev je pravzaprav posnetek lanske razstave. Znamke pa razstavlja kakih 40 zbirateljev, tudi iz Trsta, Idrije in Nove Gorice.

Razsodišče, v katerem je član tudi Franc Bizjak, poštni ravnatelj iz Slovenije, je podelilo prvo nagrado za zbirko starih novcev Goričanu Ludviku Mischou; za zbirko poštinih žigov pa Majniku iz Idrije. Priznanja na tej dovolj dobro urejeni mednarodni razstavi so prejeli še drugi italijanski, avstrijski in slovenski udeleženci.

Za gospodarje je pa še večja privlačnost razstava poljedelskih strojev, ki prikazuje z novimi iznajdbami celotni cikel kmetijskega strojnega obdelovanja.

Vinska razstava, predvsem ustekleničenih vin, je bila tudi letos precej živahna. Razstavljalo je 14 vinogradnikov, med temi tudi Gradnik s Plešiva ter Josip Komjanc in Anton Humar iz Števerjana. Prejšnja leta je bilo več slovenskih razstavljavcev.

Na pokritem trgu je deloval tudi bogat srečolov na divjačino v dobrodelne namene. Seveda, ni manjkalo tudi kramarskih stojnic in vseh mogočih vrtiljakov in zabavišnih barak.

Lepo, čeprav vetrovno vreme, je privabilo dosti obiskovalcev, še posebno s sosedne strani, ki so že drugič v desetih dneh prinesli v Gorico velike vsote dinarjev. Čudno, da jih zasebnik kljub velikemu številu le težko dobi.

Zabavni del sejma bo ostal odprt še do nedelje, Gospodarski, kolikor ga je pač bilo, je že zaključen. Turistični organizatorji se pa že posvetujejo, kako bi prihodnje leto z ustanovitvijo posebnega sejskega urada dvignili raven goriškega Andrejevega sejma v neke vrste razstavo in izmenjavo vseh vrst proizvodnje beneško-julijske dežele.

Le na tak način se bo sejem spremenil iz golega »ringelšpila« v gospodarsko ustanovo.

DOKTORICA GLASBE

Gospodična Damijana Bratuž, hči znane ga goriškega kavarnarja in bivšega občinskega svetovavca Rudija Bratuža, je dosegla na univerzi v Indiani (Združene države) naslov doktorja glasbenih ved.

Studirala je glasbo in klavir najprej v Trstu, nato v Salzburgu, nakar je odšla leta 1958 v Združene države. Že naslednje leto je diplomirala v St. Louisu in je sedaj dosegla najvišjo akademsko stopnjo. Sodelovala je na mnogih koncertih v različnih državah in tudi pri ameriški televiziji z oddajami za otroke.

Naši someščanki čestitamo za lep uspeh.

BOŽICNE POČITNICE

Goriški šolski skrbnik je določil, da bodo trajale božične in novoletne počitnice za goriško šolsko področje od vključenega 24. decembra do 5. januarja. Ker je 6. januarja praznik Svetih treh kraljev, se bo začel pouk šele 7. januarja. — Prvo tromesečje se torej konča 23. decembra.

Iz Goriške

Rubije-Gaberje:

TOVARNA — CESTE

V zadnji številki Novega lista smo brali o sovođenjski predilnici in o njenem delu. Tudi v Rubijah imamo tovarniško podjetje, ki je precejšnjega gospodarskega pomena za naš kraj. To je papirnica, pravzaprav kartotehnična tovarna za papirnat in lepokaste izdelke. Spočetka je bilo dokaj skromno podjetje. Zadnje čase se pa vedno bolj razvija in dozidava nove oddelke. Zaposlenih je v njej nad 100 uslužbencev, prevladujejo pa ženske. Tovarna izdeluje najrazličnejše papirne servijete, prtiče, papirne izdelke za vsakdanjo rabo, škatlice in podobno. Blago razpošilja po vsej državi in ima dosti odjemalcev. Delavske plače so precej višje kot v sovođenjski predilnici. Marsikatera družina si z zaslužkom v tej tovarni precej pomaga. Želimo pa, da bi vodstvo podjetja upoštevalo v prvi vrsti domačo delovno silo.

Ker smo že v Rubijah, napravimo še dva koraka proti Gabrjam. Nekaj časa je cesta še za silo dobra. Potem pa kaže od glavne asfaltirane ceste do križišča prav slabo stanje. Luknje v cestišču, asfalt, ki se grbanči, da je težka vožnja po njem in da vozači prav krepko godrnjajo nad vsemi, ki so za to cesto odgovorni.

Čudno, da se nihče ne pobriga za ta kosček prometne ceste. To ni nikaka »cestna politika«, marveč le zahteva in potreba domačinov in tudi tujcev, ki jo uporabljajo.

NOV ANGELČEK

Le malo pred praznikom sv. Miklavža, praznikom otrok, so odpeljali angelčki v nebo malo, petletno Majdo iz ugledne slovenske družine Cotič v Gorici-Vrhu. Bog jo je hotel imeti že tako majhno, komaj petletno, pri sebi. Tako je bilo pač v njegovih načrtih in to je edina tolažba za njene uboge starše v njihovi bolečini, pa tudi za vse druge, ki so poznali in ljubili malo Majdo. Odslej bo v nebesih bdela nad njimi.

Njenim staršem, bratcem in sorodnikom izražajo znanci in prijatelji svoje sočutje in sožalje, in izrazom sožalja se pridružujeta tudi uredništvo in uprava Novega lista, tako v Gorici kot v Trstu.

KLUBSKO PREDAVANJE

V sredo zvečer je bilo v dvorani kluba Simon Gregorčič tretje letošnje predavanje ob sredah.

Govoril je časnikar in tržaški dopisnik ljubljanskega »Dela« Drago Košmrlj o »Svetu, ki v njem živimo«. S časnikarsko spretnostjo je razpletal mednarodne politične dogodke v sedanjem svetu in času. Poslušavci so z zanimanjem sledili zanimivemu kulturno-političnemu razgledu.

GOSTOVANJE GLEDALIŠČA IZ NOVE GORICE

V nedeljo, 11. decembra, bo gostovalo v Prosvetni dvorani na Verdijevem Korzu 13, gledališče iz Nove Gorice. Igralo bo Manzarijevo komedijo v treh dejanjih »Mrtvi ne plačujejo davkov«.

Sedeži so po 400 in 300 lir, stojišča po 100 lir. Za dijake so sedeži druge vrste znižani.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova številka „Mladike“

Deseti letnik revije »Mladika« se bliža koncu. Pred kratkim je izšla deveta številka, do konca letnika manjka tako samo še ena številka. »Mladika« je lahko ponosna na ta svoj prvi jubilej, saj deset letnikov revije v takih razmerah, kot vladajo danes za slovenski tisk v zamejstvu, ni malenkost. Ne gre sicer za kake upravne ovire, katerih skoraj ni razen običajnih birokratskih sitnosti pri ustanavljanju novih listov, ker predpisi še nikakor niso v tem skladu z načelom svobodnega tiska uzakonjenim v ustavi italijanske republike, pač pa za vedno večje stroške tiskanja in za premajhno ljubezen do branja pri naših ljudeh. Ta pojav je sicer danes splošen pri vsej mladini, ki ima na razpolago nešteto vrst zabave, kakršne nekdanj ni bilo (televizija, sport, avtomobilizem, popevkarstvo itd.), vendar je posebno občuten pri mladih slovenskih generacijah v zamejstvu, kjer število slovenskih bralcev že drugače ni veliko. Če pa se še stalno manjša in če se mladina le težko odloči, da vzame v roke slovensko revijo, list ali knjigo, pa je to lahko usodno za naš manjšinski tisk in tudi za usodo naše manjšine.

Seveda pa so tudi med starejšimi mnogi taki, ki skoraj nič ne berejo, ne toliko zaradi odpora do tiska kot takega, ampak zato, ker so se zapredli v tuje stranke, katerim je slovensko kulturno življenje popolnoma prostranska stvar; v bistvu pa so slovenski kulturni dejavnosti celo sovražne, kajti izživiljanje v slovenski kulturi jim lahko slovenske volivce samo odtuja in jih navaja k aktivnejšemu delovanju v okviru slovenstva samega, to je tistih slovenskih političnih skupin, ki so nasprotno vključevanju Slovencev v italijanske stranke. Zato italijanske stranke tudi ne store ničesar, da bi gojile v naših ljudeh ljubezen do slovenstva in do slovenske kulture. Važen jim je le njihov strankarski tisk. Kakšen pa je tisti tisk italijanskih strank, ki je namenjen slovenskim volivcem, pa tako vidimo. O resničnih slovenskih problemih, pa naj gre za politične ali kulturne, v njem ni niti sledu. Vse je omejeno na zgolj strankarsko propagando in še to največkrat čisto demagoško. In pri tem je glavni namen te propagande ravno ta, da odvrta naše ljudi, zlasti pa najbolj preproste, od slovenske politične zavesti, s tem pa tudi od slovenske kulture in narodne zavesti.

»Mladika«, ki je namenjena prav širšim plastem med našo manjšino (seveda pa tudi izobraženim), opravlja zato zelo važno kulturno in narodno poslanstvo, ker utrjuje v naših ljudeh slovensko kulturno in narodno zavest ter jih tako ohranja za slovenstvo in napravljaja iz njih žive udane slovenskem narodnem telesu.

V tem smislu je napisan tudi uvodnik te zadnje, 9. številke, ki ima naslov »Vprašanje časti in ponosa«. Podpisana je Nataša Kalanova. »Kako bi

bila ne vem kakšnega svetovnonazornega mišljenja, toda zaplala bi v meni kri ob slovenskem imenu«, piše v njem. »Rada bi rekla vsem rojakom, naj ostanejo, kar koli hočejo, toda naj se ne sramujejo svojega imena. Naj samozvestno in častno pokažejo, da so Slovenci, kot tisoči naših rojakov po svetu, ki dostojno in častno predstavljajo svoj narod. Ničesar se nimamo sramovati, če ne bomo tajili svojega porekla in bomo do vseh ljudi dobri in pošteti, ljubeznivi in postrežljivi, vedno pa samozvestni, ne domišljavi, pač pa ponosni, da smo kot majhen narod tisoč petsto let v zgodovinskem pritisku vzdržali, razvili svojo kulturo in svojo znanost, svojo umetnost in socialnost. Zato — če kdo želi vedeti, kdo smo, povejmo! Naša čast in ponos to zahtevata.«

Na drugem mestu najdemo zanimiv razgovor z monsignorom Lojzeto Skerlom, novim škofijskim vikarjem za slovenske vernike v tržaški škofiji. Razgovor je oddajal tudi vatikanski radio. Iz razgovora je razvidna pomembnost tega imenovanja za

versko življenje Slovencev in za avtonomno reševanje nekaterih slovenskih verskih vprašanj.

Objavljeno je tudi poročilo o »beneškem večeru«, ki ga je 14. novembra priredilo Društvo slovenskih izobražencev v Trstu in na katerem sta dva duhovnika iz Slovenske Benečije prikazala položaj našega ljudstva v Beneški Sloveniji danes, ob stoletnici priključitve tega ozemlja Italiji. Človeka posebno zaboli, ko bere »zgodovinsko dejstvo«, da se niti »cerkvena oblast v Vidmu ni upirala zahtevam fašističnih oblasti, ki so preganjale slovenski materini jezik tudi iz cerkve in so ga končno tudi pregnale. Strahotno težko je učinkovalo tudi spoznanje, da tudi po koncilu cerkvena oblast v Vidmu še ni poskrbela, da bi imeli slovenski verniki duhovnike, ki poznajo njihov jezik, čeprav slovenski duhovniki so, a so jih namestili po različnih farah po Furlaniji, italijanski duhovniki pa so nameščeni med slovenskim prebivalstvom«. To poročilo značilno razodeva, kako živo se odraža današnja slovenska narodna problematika v »Mladiki«.

Objavljena je tudi spomenica o krivicah, ki jih morajo prenašati Beneški Slovenci; objavila jo je, kot znano, pred tedni skupina zastopnikov osrednjih slovenskih prosvetnih in kulturnih organizacij v Italiji in predstavnikov Beneških Slovencev Samih. V tej številki revije pa najdemo tudi podobo

(Nadaljevanje na 9. strani)

Koncert Glasbene matice

V nedeljo popoldne je priredila Glasbena Matica zelo lep in zanimiv koncert v polno zasedeni dvorani Kulturnega Doma. V prvem delu sporeda je nastopil Matični orkester, ki je izvajal pod Kjudrovim vodstvom Najprej Haydnovo uverturo k operi »Ognjeni žar« s klasično lepoto in finim dinamiziranjem zlasti v godalih, ki nosijo poglobitveni delež v I. in III. stavku. V komorni obliki predvajanja je prišla do veljave enotna skupna igra in čista ubranost orkestra.

Za tem je nastopila pianistka Fedora Ferluga, ki je izvajala Haydnov klavirski koncert v D-duru s spremljavo orkestra pod Kjudrovo taktirko. Mlada umetnica je pokazala visoko mero tehnične sposobnosti in izklesano oblikovanje, posebno v obeh kadencah, katerima je vtisnila pečat muzikalne dograjenosti in bistrega pojmovanja te lepe umetnine. Haydnova tematika je enostavna, naravna in preživeta z iskreno vedrino, ki pogosto prehaja v humor, značilen za Haydna, posebno v tretjem stavku koncerta. Orkester je pokazal lep napredek in velik smisel za estetično komorno muziciranje; solistika, dirigent Kjuder in njegov orkester so bili deležni toplega odobravanja.

V drugem delu sporeda je nastopil pevski zbor »Prosek-Kontovel« pod vodstvom Ignacija Ota, ki je zapel tri polifonske skladbe Croceja, Gallusa in Simonitija, dalje Prelovca »Sedem si rož«, Matetič-Ronjgovo »Pjesma slobodi«, Mirkovo »Na trgu« in štiri Pertotove priredbe tržaških ljudskih. Prizadevno kulturno delovanje tega pevskega zbora je rodilo doslej zelo razveseljive uspehe. Zbor je žel

častno priznanje na nedavnem pevskem tekmovanju »Seghizzi« v Gorici. Glasovna uravnovešenost, intonacija in smotno dinamično stopnjevanje so poglavitne poteze tega izvrstnega zbora, v katerem se odlikuje tenorska skupina po glasovni kakovosti. Dirigent Ota je izluščil iz vsake pesmi njene vsebinske značilnosti. Tokrat pa nas je prijetno presenetil z lastno skladbo razširjene oblike — s kantato — »Moji zemlji« za zbor, tenor-solo in orkester na Benedičev tekst. Po Otovem klavirskem izveščku jo je instrumentalni Oskar Kjuder. Po svoji glasbeni zamisli in snovanju se opira ta skladba na narodno glasbeno izročilo v smislu pesniške vsebine. V instrumentalni pa sega Kjuder po novejših prijemih harmonij. Kantata je bila vzorno pripravljena in je naletela na prisrčen sprejem pri poslušalcih. Tenorski solo je okusno zapel Viktor Stoka.

Z uspehom krstne izvedbe kantate je skladatelj Ota lahko zadovoljen, ravno tako tudi dirigent Kjuder. Na splošno željo občinstva so morali del kantate ponoviti. Ota kaže mnogo smisla in nadarjenosti za skladateljsko ustvarjanje in če bo nadaljeval po tej poti, lahko pričakujemo od njega še pomembnejših ustvaritev.

RAZPADLA JE ZATO, KER NI ZNALA REŠITI SVOJIH PROBLEMOM

Pri milanski založbi »Il Saggiatore« je izšla knjiga »La dissoluzione dell'Austria-Ungheria« (Razpad Avstro-Ogrske), katero je napisal Leo Valiani. Avtor je bil rojen na Reki in je dobro znan v italijanskih kulturnih krogih po svoji udeležbi v odporiškem gibanju, pa tudi po svojih številnih študijah o zgodovini socializma in antifašizma.

V svoji knjigi naglašava Valiani, da je Avstro-Ogrska razpadla predvsem zato, ker ni znala rešiti svojih problemov, tako notranjih zaradi neurejenih odnosov med svojimi narodi, kakor tudi zunanjih, ki so se porajali zaradi njenih težavnih mednarodnih odnosov.

SLOV. GLEDALIŠČE V CELOVCU

Slovensko gledališče iz Trsta je gostovalo 8. decembra letos v Celovcu v tamšajšnjem Mestnem gledališču z enodejankama »Kmečki rekviem« in »Vinska žalostna z alelujo«, ki ju je za to gostovanje obnovilo Slovensko gledališče v Trstu je bilo gost Krščanske kulturne zveze, ki si je zagotovila za to predstavo dvorano Mestnega gledališča.

SADISTIČNI FILM INGMARJA BERGMANA

V Stockholmu so predvajali nov film režiserja Ingmarja Bergmana. Film ima naslov »Oseba«. Poročila pravijo, da je imel film pri švedskem občinstvu velik uspeh. Po vsebini pa je izumetničen in celo sadističen, kot so v zadnjem času vsi filmi tega režiserja. V filmu je namreč videti razne odurne in okrutne prizore, med drugim nohte, ki se počasi zadirajo v človeško meso.

Glavni osebi v filmu sta neka igralka in bolničarka, ki skrbi zanj.

Iz Beneške Slovenije, najbolj revne in nesrečne Slovenske deželice

GOSPODARSTVO

Uporaba umetnih gnojil močno narašča

FAO ali Mednarodni urad za kmetijstvo in prehrano je izdal običajno letno poročilo o porabi umetnih gnojil. Vpoštevani so podatki, ki so prispeli do sredi leta 1966.

Iz poročila sledi, da je porabil celi svet — izvzeta sta Kitajska in Sev. Koreja — letos okoli 400 milijonov stotov umetnih gnojil. Ta količina je za 10% višja od lanske in za 48% višja od srednje količine za l. 1959 - 1965. Največ umetnih gnojil porabijo evropske države in Severna ter Srednja Amerika. Dušičnih gnojil je porabila Evropa 39%, Severna Amerika 32%, Azija 14%, ostalih 15% pa Afrika, Oceanija (z Avstralijo) in Južna Amerika. Fosfornih umetnih gnojil (fosfatov) je bilo $\frac{3}{4}$ porabljenih v Evropi in Sev. Ameriki, kalijevih pa je uporabila Evropa 64%, Amerika 27%, Azija 8% in Afrika 1%.

V zadnjih 20 letih se je v Italiji dvignila srednja poraba umetnih gnojil od 19.78 kg na 41.84 kg na en ha kmetijsko izrabljene površine. Kjer se je poraba umetnih gnojil v % najbolj zvišala, tam so se dvignili sorazmerno tudi hektarski donosi in sicer: pri pšenici za 25%, pri koruzi za 66%, pri sladkorni pesi za 34%, pri paradižnikih za 32% in pri krompirju za 52%. Najmanj se je dvignila poraba za travnike in pašnike, pa naj bodo stalni ali začasni.

Čeprav se je v Italiji poraba umetnih gnojil v zadnjih 20 letih več kot podvojila, je ni mogoče primerjati porabi v drugih državah EGS ali SET. Količina na en hektar porabljenih umetnih gnojilnih snovi je trenutno v Franciji 89.8 kg, ali več kot dvakrat toliko kot v Italiji; v Nemčiji 198 kg ali skoraj 5-krat toliko kot v Italiji, v Belgiji 257 kg ali več kot 6-krat toliko

kot v Italiji in na Holandskem 238.6 kg ali skoraj 6-krat toliko kot v Italiji. Zato pa ni čudno, da so v drugih državah EGS mnogo višji hektarski donosi kot v Italiji.

ACERBO PREDSEDNIK CONGITA

Občni zbor Congita, to je Zveze ital. kmetijskih tehnikov, je izbral soglasno za svojega častnega predsednika za triletnje 1966-69 profesorja na rimski univerzi Acerba, ki je bil dolgo let kmetijski minister v Mussolinijevi vladi. V fašistični organizaciji je zavzemal odlično mesto, a baje ima tudi resnične zasluge za kmetijstvo v Italiji.

Nazadovanje sviloreje

Italijanska vlada in kmetijski gospodarstveniki še sanjajo o sviloprejkah in dohodku od njih ter nočejo, da bi ta kmetijska panoga že izginila v pozabo. Je res hudo pozabiti na izdelke iz prave svile, pa naj bo to srajca ali samo kravata. Še bodo skušali poživiti svilorejo in bodo tudi nekaj žrtvovali v ta namen. Kakšen pa bo uspeh, je drugo vprašanje.

Poglejmo, kako je šel razvoj sviloreje v zadnjih 50 letih v Italiji. Prva svetovna vojna je pretrgala dvigajočo se proizvodnjo svilodov ali svilenih zapredkov, a takoj po vojni se je spet začela dvigati. Dvigala se je vse do l. 1930, višek proizvodnje pa je bil dosežen l. 1924 s skoraj 57 milijoni kg zapredkov. Velika svetovna gospodarska kriza v letu 1930 in v naslednjih letih je škodovala tudi sviloreji in l. 1934 je

padla proizvodnja svilodov na 17.350.000 kg. Abesinska kriza in zlasti sankcije ter avtarktična politika fašistične Italije je proizvodnjo svilodov poživela, tako da se je dvignila v l. 1940 na 34.700.000 kg ali na ravno dvojno toliko kot pred 6 leti.

Druga svetovna vojna je skrčila proizvodnjo zapredkov na 15 milijonov kg v l. 1945. Povojni višek je bil dosežen l. 1947 s 27 milijoni kg, a takoj drugo leto se je začela nova kriza za naravno svilo in pridelek svilodov je znašal v l. 1948 samo 9.5 milijonov kg. Tri leta pozneje, l. 1951 se je proizvodnja ponovno povzpela, a samo na 16 milijonov kg, nato pa je začela padati in dosegla letos 2.2 milijonov kg ali komaj 4% pridelka v l. 1924.

Kje so vzroki tega propadanja sviloreje? Vzrokov je več, in sicer:

1. Nezadovoljiva in vedno se spreminjajoča cena za zapredke.

2. Pomanjkanje primernih prostorov, zlasti ker so se razdelile velike patriarhalne družine, ki so prej skupaj vzgajale sviloprejke.

3. Pomanjkanje delovne sile v kmetijstvu.

4. Komodnost nekdanjih svilorejcev, ki nočejo več dajati svojih lepih sob za rejo črvov in spati po kakšnih skednjih.

Ali je mogoče, da se bo sviloreja še dvignila? Če ostanejo razmere take, kot so trenutno, se sviloreja ne bo več dvignila.

NOVE KRIZANTEME

Vsako leto v oktobru je v Rimu razstava novih vrst krizantem. Glavni razstavniki so Japonci, katerim po važnosti sledijo Francozi, tem pa Italijani, zlasti zastopniki rimskih občinskih vrtov, kjer imajo res nastavljenih nekaj prvovrstnih strokovnjakov. Ocenjevalni odbor je bil mednaroden, sestavljen iz nastavljenec pri poslaništvih v Rimu.

Letos so dobili 3 nagrade za malocvetne krizanteme rimski občinski vrtovi, najlepša na razstavi pa je bila velikocvetna bela japonska »Mlin v naročju gore«, ki je dobila zlato kolajno. Drugo in tretjo kolajno za velikocvetne krizanteme so dobili Francozi.

Hektarski donosi koruze

Okrožno kmetijsko nadzorstvo za Benečije je organiziralo letos v provincah Verona, Vicenza, Padova, Rovigo, Treviso in Benetke večji poskus glede pridelovanja koruze. V teh provincah je znašal pridelek koruze v zadnjih treh letih po okoli 9 in pol milijona stotov zrnja s srednjim hektarskim donosom 44 stotov. Cilj poskusov je bil dvigniti hektarski donos in ga, če te mogoče dvigniti preko meje 100 stotov zrnja. Poskus je pokazal že letos, da je ta cilj dosegljiv, seveda s posebno kmetijsko tehniko, in sicer:

1. Globoko oranje in bogato gnojenje s hlevskim gnojem.

2. Temu je potrebno dodati bogato gnojenje s kemičnimi umetnimi gnojili, s katerimi se vnese v zemljo z gnojenjem pred setvijo in z gnojenjem pod list — navrhno gnojenje — 250 do 300 kg dušika, 150 do 170 kg fosforove kisline in 100 do 150 kg kalija. Te snovi vnesemo v zemljo, če podorjemo pred setvijo 10 do 12 stotov mešanega gnojila 10:10:10, pod list pa raztrosimo v najmanj dveh obrokih v celoti 6 do 700 kg mešanega gnojila 25:10 — torej brez kalija.

3. Zemljišče mora biti razkuženo, s čimer uničimo vse škodljivce v zemlji.

4. Skrbno izvedena setev s sejalkami, ki

položijo samo po eno seme naenkrat, seveda v določeni razdalji.

5. Setev odgovarjajočega hibrida — križane koruze, ki za dotično zemljišče najbolj odgovarja.

6. Pravilna mora biti gostost. Zmaguje načelo, da bodi gostost precejšnja in sicer 5 do 5.5 stebel na m² za vse navadne hibride.

7. Za razplevitev setve uporabljamo odgovarjajoči herbicid, če nimamo na razpolago dovolj delovne sile za pletev.

8. Če le mogoče izvesti odgovarjajoče namakanje.

Če je zemljišče količkaj rodovitno in če bodo izvedeni omenjeni posegi kmetijske tehnike, se bo marsikje pridelalo tudi več kot 100 stotov zrnja na en ha. Tako kmetovati se izplača, posebno zato, ker so pri pridelovanju koruze lahko mehanizirana vsa opravila od oranja in setve do pobiranja in mrvenja klasov. Žal pa ima naš rod v Italiji prav malo ravninskega sveta, na katerem bi lahko s gotovostjo presegli hektarske donose 100 stotov.

Koruzi služi zlasti za živalsko krmo in v ta namen je bilo lansko leto uvoženo v Italijo nad 50 milijonov stotov tega zrnja, ki je zahtevalo za plačilo nad 200 milijard lir.

Spomini iz prve svetovne vojne

... 28 ... V RUSKEM UJETNISTVU ... Inž. J. R. ...

V laboratoriju je bilo več podolgovatih miz, poleg pa dolge klopi. Ob stenah je bilo 5 velikih omar s ključavnicami. Ravnatelj ni imel ključa od njih, a rekel je, da tam hranijo različno mere, posodice, nekaj tehtnic in druge predmete, ki služijo za analiziranje. Pri obhodu laboratorija sem opazil v enem kotu novejšo omaro posebne vrste. »Kaj pa je tu?« sem vprašal. Ravnatelj je rekel, da so v tisti omari priprave za določanje vlage v zemlji. Najprej se s posebnim zemeljskim svedrom vzame vzorec v zemlji, s temi se napolni posebne platinaste lončke... »A sedaj že vem, kako gre!« »No kako?« »Lončke z zemljo se steha, nato pa toliko časa segreva, dokler se teža lončka z zemljo vred ne spreminja več, kar se kontrolira s ponovnim tehtanjem. Razlika med težo prvega tehtanja in zadnjega odgovarja teži vode, ki je izhlapela med segrevanjem. Ker je znana tudi teža praznega lončka, se z odštevanjem ugotovi teža mokre in suhe zemlje ter razlika, nakar se zračuna, koliko odstotkov vlage je bilo v zemlji.«

»Pa vi ste to že delali!«

»Sem, samo nisem bil prisoten pri polnjenju lončkov.«

»Zakaj pa morajo biti lončki iz platine?«

»Da ne pregorijo!«

»Ali so taki lončki dragi?«

»Ne vem, kakšno ceno imajo tu pri vas, a na Dunaju v Avstriji so bili trikrat dražji, kot če bi bili iz zlata.«

»Že vidim, da boste znal ceniti in varovati te priprave. A opozarjam vas, da je tu

več nezanesljivih ljudi in jih ne moremo odkriti, ki pa ne kradejo platine, marveč gorilni špirit in ti vrage ga pijejo, ker nimajo več na razpolago vodke, katere se ne sme več kuhati. Uganka pa je, kako pijejo gorilni špirit, ki je tako strupen, ker se do sedaj še nihče ni zastrupil. Boste morali imeti strogo pod ključem tudi špirit, ker ste razumeli, da boste morali prevzeti tudi to opravilo.«

Takrat je prišlo v laboratorij 6 Čehov in šele takrat sem opazil v steni mimizirana vrata, skozi katera so došli šli v svoje spalnice. Ravnatelj se je postavil med vrata in vprašal, če smo se že predstavili in ne čakajoč na odgovor je rekel: »To so naši češki učitelji, inteligentni fantje, to pa je naš agronom. Le pogovorite se.«

Obrnil se je, dvignil desno roko z iztegnjenimi prsti čez uho in je šel. Čehi pa so se vlegli po posteljah, podobnih moji. Vprašal sem jih, če so že dolgo tu in eden je odgovoril, da že dosti predolgo. Kdo bo prenašal tako pasje življenje, zlasti toliko ur dela. »Mi smo učitelji, torej inteligentje in nismo krivi, če nas Avstrija ni hotela imeti za oficirje. To bi morale tukajšnje oblasti upoštevati in nas drugače uporabiti. S takim veseljem smo pustili okope in vojevanje, a to veselje hitro kopni. Pa se bo že uredilo. In z vami kako je?«

Povedal sem, da sem bil ujet 10. junija v Bukovini in da me je češki pisar v Darnici zapisal za agronoma, ker sem obiskoval visoko šolo na Dunaju, in sedaj sem tu. Po narodnosti sem Slovinec, doma iz Gorice.

Ravnatelj me je danes nekoliko vpeljal v moje bodoče delo, a že vidim, da ga bo preveč. Oni so mi povedali, da so vsi Čehi iz Moravskega, da je treba delati povprečno po 10 ur na dan, kar je proti mednarodnim predpisom, ker bi morali biti izenačeni v vsem z domačimi vojaki. Tako sem izvedel, da se začne delovni dan s sončnim vzhodom do 11. ure, potem odmor za kosilo in počivanje do tretje ure, nato zopet delo do sončnega zahoda: vsaj 10 ur. Vprašal sem, kako je z zvezo z domom. S tem so bili kar zadovoljni. »Če pišemo danes, dobimo najpozneje v enem mesecu odgovor. Seveda pišemo samo ujetniške karte. Te nam daje ravnatelj.«

Takrat je bilo dano znamenje za kosilo, ki je bilo sicer samo onstran zida, a je bilo potrebno iti okoli. Svojo sobo so zaklenili. Šli smo skupaj. Oni so imeli svoje mesto bolj spredaj — bliže ognjišču in pečji, jaz pa sem prisedel takoj za njimi. Za kosilo je bil »sup«, »mamaliga«, »brinza« in »ogurci«. »Sup« je bil zelo dober. Juha iz svežega prašičjega mesa. Kot vsako soboto so tudi zadnjo soboto zaklali prašiča in eno nogo so snedli v »supu« v nedeljo, druga noga je prišla danes na vrsto. Prerežali so jo na 4 kose in djali kuhati. V juhi ni bilo začimb, razen malo soli, a »sup« je bil kljub temu dober. Zelo sem ga bil potreben. Seveda je bilo tudi meso dobro in dovolj pravično razdeljeno. Kdo bo v tem oziru delal krivico kolikor toliko prostim ujetnikom? Saj ti skočijo gor in vse pomandraj. »Mamaliga« pa je naša koruzna polenta, samo še bolj trda kot jo kuhajo Furlani. Zagatna reč. Z »brinzo« pa je še bolj zagatno. Dobro da »ogurci« ali kisle kumarice nekoliko osvežijo usta. Če pa si lačen, poješ mnogo tega.

(Dalje)

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 3. strani)

men) in spominja na to, da so v davnih časih prebivali naši predniki v Skandinaviji v votlinah ali da so si tudi pozneje gradili stene bivališč vsaj delno iz kamna, da bi bila trdnjša. Izraz streha je sestavljena iz besed strö, kar pomeni slamo, in hat, kar pomeni pokrivalo, torej ströha(t). Kap (pod kapom!) je beseda, ki se je ohranila popolnoma nespremenjena iz najstarejših časov in jo najdemo tudi v starodavni norveščini, v obliki kapp; pomeni pa prav isto. Žleb pride iz staronordijske besede hlaup ali hleip, kar pomeni teči — torej naprava za odtekanje vode s strehe. Začudenje lahko vzbuja le dejstvo, da so že v tistih davnih časih poznali to napravo.

Skrli za prekrivanje strehe smo že omenili: prvotna skandinavska oblika je sker — lomljena skala, končnica li pa je v zvezi z glagolom liggja — ležati. Beseda slama prihaja gotovo iz skandinavske besede halm, kar pomeni slama. Da ni izposojenka iz nemščine, dokazuje že njena glasovna prilagoditev, ki kaže na njeno starost.

Podstrešje je novejša beseda. Stara slovenska beseda dile (žitnica, podstrešje) pa je — kot reč no — le malo spremenjena skandinavska beseda tilja. Beseda duri je skandinavska dör, beseda dvere, ki jo tudi uporabljajo v štajerskih narečjih za hišna vrata, pa izhaja iz starodavne skandinavske besede tverr, katere pomen je »ki se obrača v stran« ali »ki gre od enega konca do drugega«,

torej počez. Nanaša se na to, da so se vrata v steni postrani odpirala, namesto prvotnega viščega zastora (pri šotoru) ali ovire (kamenje, drogov, dračje, slama), s katero so v davni dobi zapirali vhode v votline ali v zasilno zgrajene koče in katero je bilo treba pač odriniti, če so hoteli noter ali ven. Beseda vrata pa gotovo ni drugega kakor staronordijska beseda varda (pri čemer je d zapisan s posebno staronordijsko črko, kot se uporablja še v islandščini in ki pomeni glas med d in t). Varda je pomenilo varovati, zapreti, ovirati, odvracati.

Izraz tverr najdemo tudi v besedi dverce, ki pomeni v štajerskem narečju vratca v plotu, ki obdaja dvorišče. Najbrž je imela ta beseda že v izvirni skandinavski obliki v tem pomenu obliko pomanjševalnice — tverrke ali tverrkene — ker je pač pomenila nižja vrata v plotu v nasprotju z močnimi, visokimi in širokimi hišnimi »dvermi«. Tudi beseda dvorišče nedvomno izhaja iz besede tverr, kot razodeva že njen pomen. Pomenila je pač prostor »od enega konca do drugega«, ki ga je moral prečkati, kdor je hotel od dverc v hišo ali nazaj. Beseda plot pa prihaja gotovo od staronordijske besede blóta, ki je pomenila žrtvovati, in od besede blót, ki je pomenila žrtveni prostor, kjer so darovali bogovom in kjer je tekla kri žrtvovanih živali (blót). Tak žrtveni prostor je bil ograjen, ker je veljal za svetega ali začaranega. Beseda blot pa je s časom pomenila vsako ograjo okrog stanovanjske hiše, skozi

katero zaradi varnosti ni smel kdorsibodi. Širša ograda okrog kmetije je bila napravljena iz drogov ali desk v vodoravni legi in se je zato imenovala skigard (ski-deske ali drogi, gard — ograda). Vrtljivi del v taki širši ogradi, ki obdaja kmetije, se imenuje verjetno v vseh slovenskih narečjih lesa. Ta beseda pa ni nič drugega kakor staronordijska beseda laesa (izg. lesa), ki je pomenila zaporo, zapreti, pa tudi zapečatiti. Tudi za besede deska, hlod, drog in lata (v plotu ali ogradi) najdemo enake ali podobne izraze v starem nordijskem jeziku: disk (deska, namizna plošča), hlód (staronordijsko, iz hlada — graditi, nalagati), dróg (staronordijsko: dolga vez, drog, pride od besede draga, množ. drogur, ki ima več pomenov, med drugim »les, ki je dober za pritrdjevanje in ga konj vleče za seboj«, verjetno takrat, ko še niso poznali voza ali v planinskih krajih; pa tudi meč), lata pa pride od staronordijske besede létta, ki je pomenila nekaj lažjega, torej lažji drog. In res je lata (pokončen drog v plotu okrog kmečkih hiš ali lahek prečni drog v kozolcu) lažja od dolgih, vodoravno pritrdjenih drogov v ogradah okrog kmetij. V moderni norveščini najdemo to besedo v obliki lett — lahek, v švedščini pa v obliki lätt. V slovenščini spominjajo na staronordijsko besedo létta še besede latje, látast, látat, látiti, látenje, látinik (leseno ogrado za brajdo (ki pa je tudi staronordijska beseda: breida — širiti, breida ut — širiti se, stegovati), látovnik, lática in še nekaj podobnih.

(Dalje)

Nova številka „Mladike“

(Nadaljevanje s 6. strani)

narodnega buditelja Beneških Slovencev — monsignora Trinka.

Ivan Udovič je objavil precej obširno »reportažo« o naših ljudeh v Kanalski dolini. Martin Jevnikar pa je prispeval članek o slovenskem tisku na Primorskem med obema vojnoma, v katerem obravnava in komentira Bibliografijo slovenskega tiska v Italiji in predstavnikov Beneških Slovencev s rodna in študijska knjižnica v Trstu.

Prof. Jevnikarju se zdi število nad tisoč slovenskih tiskov, kolikor jih je izšlo v tem času na Primorskem, visoko, v čemer pa mu ne moremo pritrditi. Sam pride do povprečja 37 tiskov na leto, kar je dejansko malenkost, če pomislimo, da je štela tedaj slovenska manjšina v Italiji okrog 300.000 ljudi ali malo manj. Jevnikarju se verjetno zdi ta številka tako visoka zato, ker mu je merilo stanje kakih sto let nazaj ali pa današnje stanje tiska pri naši manjšini, v resnici pa je to kaj klavna številka, saj bi bilo moralo iziti na Primorskem letno vsaj 200 tiskov, če bi se bilo povprečno toliko tiskalo kot v tedanji jugoslovanski Sloveniji, pa še ta ni bila glede tiska ravno v najboljšem položaju, kajti treba je upoštevati, da so izhajale po večini cenejše publikacije, medtem ko je izšlo v resnici malo zares standardnih del, vsaj ne na področju prave znanosti in umetnosti. Slovenci si moramo tudi v tem pogledu vzeti za merilo povprečno knjižno produkcijo pri razvitih evropskih narodih, h katerim se prištevamo, ne pa povprečje najbolj zaostalih. Zato se ne smemo samo veseliti vsakega tiska, ki izide, ampak moramo gledati, da bomo v resnici držali korak z najbolj kulturnimi narodi, ali če tega ne moremo — in očitno je, da danes tega ne moremo, niti na Primorskem niti v osrednji Sloveniji — razmišljati, kje so vzroki za to.

Objavljen je tudi zanimiv razgovor s prof. Jevnikarjem o njegovih italijansko pisanih obširnih študijah o Veroniki Deseniški v slovenski literaturi. Ta številka »Mladike« pa prinaša tudi intervju z asistentom za zgodovino časnikarstva na tržaški univerzi in vodjem poročevalskega oddelka na radijski postaji Trst A, dr. Luciom Burlinim, o njegovem referatu o Petru Pavlu Radiču, ki je bil l. 1866 vojni dopisnik pri glavnem stanu avstrijskih čet v Italiji. Dr. Burlini pojasnjuje v intervjuju, kaj je pripravilo do tega, da se je začel zanimati za tega nekdanjega slovenskega časnikarja in njegova poročila s fronte v Italiji. Svoj referat je prebral na letošnjem kongresu italijanskih časnikarjev v Turinu, ki je obravnaval zgodovino italijanskega časnikarstva. Nedvomno je storil dr. Burlini s svojimi arhivskimi raziskavami uslugo tudi zgodovini slovenskega časnikarstva, ki je P. P. Radiča in njegov pomen doslej prezrla.

Ta številka »Mladike« prinaša poleg tega še precej drugih zanimivih in aktualnih prispevkov, tako razpravo o naraščanju prebivalstva in o prehranjevalnih (ne prehranbenih!) možnostih v svetu, ki jo je napisal Marijan Baže in v kateri opozarja na

nujnost, da si človeštvo pravočasno preskrbi nove energetske vire, ki mu jih nudi atomska sila, da bo lahko reševalo nove probleme, tudi v pogledu prehrane; Maks Šah nadaljuje svojo razpravo o zgodovini slovenskega šolstva v Italiji. Mladini in vzgojiteljem je namenjen članek »Nemški škofje o spolni vzgoji mladine«, ki se bo končal prihodnjič; Saša Rudolf predstavlja novega ministrskega predsednika Zvezne Nemčije K. G. Kiesingerja; b. g. ocenjuje zadnjo knjigo Leva Detela »Atentat« in zaključuje, da predstavlja novost v slovenski literaturi.

Poleg tega pa je objavljenih še polno manjših člankov o raznih aktualnih vprašanjih, pisma, vprašanja in odgovori, pa tudi Pismo slovenskega duhovniškega zavoda v Rimu na slovensko javnost, naj mu denarno pomaga.

Pogrešamo leposlovno prozo, razen kratke črtice »Sedemnajst let«, ki jo je napisala Marija Benedetti. V njej opisuje svoj sedemnajstni rojstni dan. Njen slog je živ, lirčen in tudi jezikovno v redu, nekoliko preveč pa je v njem še mladostnega svetobolja. Človek pa ima vtis, da bo lahko še kaj drugega napisala in da bi bilo resnično škoda, če bi odložila pero. Tako bi vendarle dobili že nekoga, ki zna pisati, izmed tistih več kot tisoč abiturientov slovenskih srednjih šol v Trstu, ki jih omenja prof. Jevnikar v svojem intervjuju in ki tako malo tehtajo v našem kulturnem življenju. Revija prinaša tudi dve pesmi: »Nedelja« in »Gora«, ki sta podpisani B. M. (Marija Benedetti?). Obe sta preprosti, pa lepi, neizmalčeni, bolj izraz razpoloženja kakor notranjih problemov in muk.

Tudi ta številka je lepo ilustrirana. Edino, kar pogrešamo v njej, je nekaj tehtnejšega pripovedništva in kaka pomembnejša razprava (ni treba, da je tudi dolga), ki bi konkretno obravnavala kak naš večji kulturni, socialni ali drugi problem, kajti zdaj imamo vtis, da revija sicer mnogokak problem vidi in načne, manjka pa člankov, ki bi probleme res dognali do konca in ki bi pomenili resen prispevek k njihovem reševanju.

Nov atentat na Južnem Tirolskem

Na Južnem Tirolskem se nadaljuje preiskava o atentatu na spomenik alpincem v Brunecku. Tam so teroristi pretekli dni z močnim nabojem eksploziva razstrelili spomenik sredi mesta. Nemško pisani dnevnik »Dolomiten« obsoja ta atentat in pravi, da teroristi niso upoštevali dejstva, da uživajo alpinci velik ugled po vsej Italiji in tudi na Tridentinskem in Gornjem Poadižju.

List Dolomiten tudi poudarja, da so bili alpinci ravno med zadnjimi povodnji med najbolj požrtvovalnimi reševalci, ki so pomagali prebivalstvu.

Nadaljuje se izmenjava not med italijansko in avstrijsko vlado glede rešitve južnotirolskega vprašanja, vendar vse kaže, da je zašlo reševanje te težke zadeve spet v slepo ulico, delno zaradi trme italijanske vlade, ki je podvržena pritisku nacionalističnih krogov, delno pa zaradi južnotirolskih teroristov, ki s svojimi nepremišljenimi atentati motijo mirno vzdušje, ki bi bilo potrebno za pogajanja, in razpihujejo nacionalistične strasti na obeh straneh.

Novice po svetu

Cela Grčija žaluje zaradi strašne pomorske nesreče. Na pomorski progi Kreta-Pirej se je potopila ladja-brod, na kateri je bilo 281 ljudi. Rešili so jih le okrog 50.

V neki kasarni v vzhodni Turčiji je eksplodirala peč na bencin in povzročila požar, v katerem je zgorelo 65 vojakov, 27 pa je hudo ranjenih.

JUGOSLOVANSKI TURISTI BODO IMELI VEČ DOLARJEV

S 1. januarjem bodo povišali od 20 na 32 dolarjev devizno vsoto, katero bodo lahko dobili jugoslovanski turisti ob odhodu v tujino. Od januarja do konca septembra letos se je število jugoslovanskih turistov podvojilo ter je obiskal tujino vsak osmi jugoslovanski državljan.

Po drugi strani pa narašča tudi dotok tujih turistov v Jugoslavijo. Letos jih je bilo že okrog 14 milijonov ali 116 odstotkov več kot lani. Leta 1965 je Jugoslavija zaslužila od turizma 120 milijonov dolarjev in letos bi se moral po predvidevanjih devizni dotok povečati na 150 milijonov dolarjev. Do leta 1970 računajo na znesek 400 milijonov dolarjev, ki bi med drugim omogočil konvertibilnost dinarja.

Novice po svetu

Papež Pavel VI. je naslovil na praznik 8. decembra na svetovno javnost nov poziv za mir v Vietnamu in predlagal povezavo obeh premirij za Božič in novo leto v enotno, daljšo premirje. Sveti oče je potrj zaradi strašnega trpljenja vietnamskega ljudstva, ki traja že toliko časa.

Japonska vlada je bila nekoliko preosnovana v zvezi z novim zasedanjem parlamenta. Zunanji minister Shiina je odstopil in prevzel predsedstvo demokratske liberalne stranke. Novi zunanji minister je Takeo Miki, ki je bil doslej minister za trgovino in industrijo.

ŠPORT

BORIS KOŠUTA — PRVAK

Znani slovenski namiznoteniški igralec v Trstu — in z njim športno združenje »Bor« — je dosegel v preteklem tednu izreden uspeh. Zmagal je na vsedržavnem namiznoteniškem turnirju v Reggio Emilii, kjer je premagal vso italijansko elito v tem športu in si osvojil prvo mesto.

Ta uspeh je kronal vse napore, ki jih je mladi Košuta vložil v zadnjih letih v to igro. Meseci trdega dela in težkih treningov so končno prinesli sad, s katerim se lahko upravičeno ponaša ne le Boris sam, ampak vsa naša zamejska športna mladina.

Ta pomembna zmaga je prišla nekoliko nepričakovano, saj je bil Košuta šele pred kratkim demobiliziran in so bile torej njegove možnosti za trening več časa otežkovane. Očitno pa njegovo znanje, ki si ga je pridobil pred časom, ni bilo preveč okrnjeno in tako je lahko ugnal vse italijanske prvotilgaške igralce. S tem uspehom so se mu obenem tudi na stežaj odprla vrata v italijansko državno reprezentanco. V njenih vrstah bo nastopil že januarja v tekmi proti Švici.

Ker Košuta še nadalje vneta trenira in nikakor še ni dosegel meje svojih zmoglosti, bo v nadaljevanju svoje namiznoteniške kariere gotovo dosegel še mnogo uspehov, ki bodo njemu v zadovoljstvo, naši manjšini pa v ponos.

VOJAŠKI IZDATKI V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Prvo štirimesečje proračunskega leta v Združenih državah se je zaključilo s priamnjklajem 13 milijard dolarjev, predvsem zaradi naraščanja stroškov za Vietnam.

Če se bo sedanji ritem naraščanja nadaljeval, bodo vojaški izdatki v finančnem letu 1966-67 presegli 63 milijard dolarjev, kar je šest milijard več od predvidevanj.

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV V TRSTU

Priredi v nedeljo, 11. decembra, v Marijinem domu v Rojanu, ul. Cordaroli, 29 ob 17. uri nastop pevskega zbora. VABLJENI!

MLADINSKI KROZEK OPČINE

Priredi v nedeljo, 11. dec. 1966, ob 18. uri v Prosvetnem domu na Opčinah GREGORČICEVO proslavo. Na sporedu so govor recitacije in KONCERT pevskega zbora Jacobus Gallus. Vljudno vabljeni.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

GRIMM-MARTINUZZI

»OBUTI MAČEK«

otroška igra v dveh delih

v soboto, 10. decembra ob 16. uri, v nedeljo, 11. decembra ob 16. uri, v ponedeljek, 12. decembra ob 16. uri, v torek, 13. decembra ob 16. uri, v sredo, 14. decembra ob 16. uri.

Uprava Slovenskega gledališča v Trstu sporoča cenj. občinstvu, da je otroška predstava izven abonmaja.

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav. Rezervacije na telefonu 73-42-65.

PO BURGERJU — RISE: BORUT PEČAR

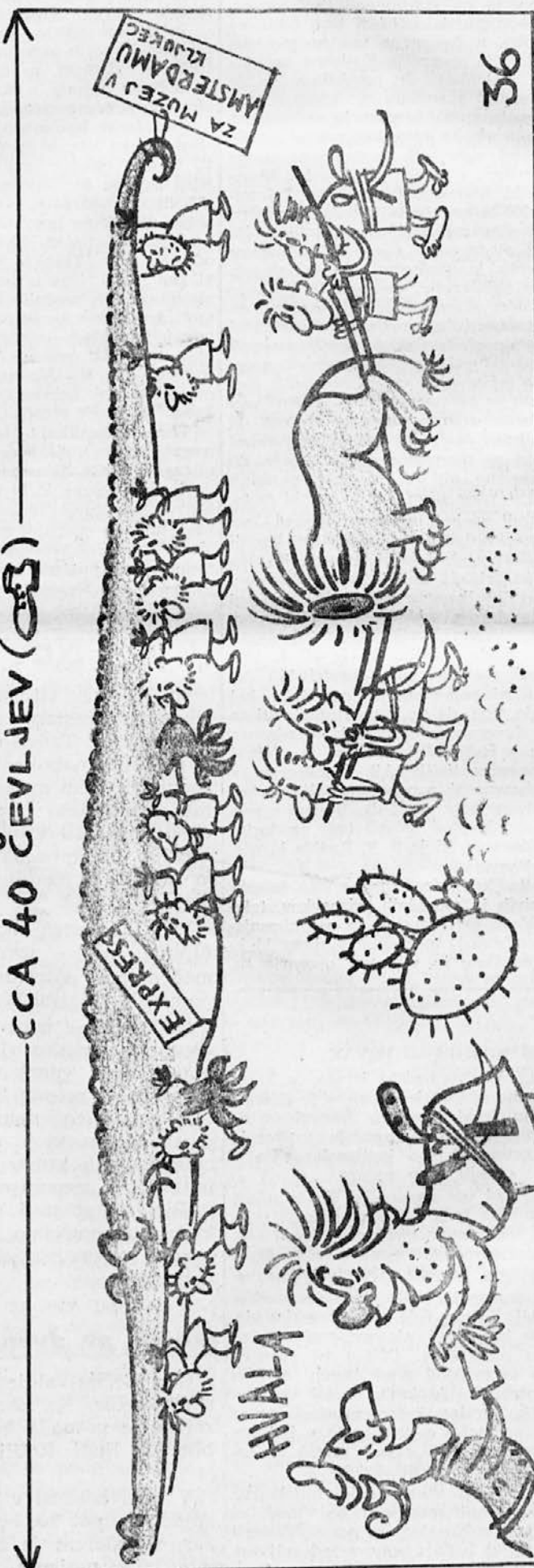

35

Na pol mrtve od strahu, ki ga v takem položaju niti Herakleju ne bi kazalo zameriti, sem padel na tla. Steherna moja misel, kolikor sem sploh bil sposoben misliti, je bila posvečena neznošenemu čakanju, kdaj me bodo zgrabili zobje divje zveri, ali kar je še hujše, čejust pošastnega krokodila. Sekunde so se mi zdele večnost, ko sem zasilal čudno rjovenje. Komaj sem si drznil dvigniti glavo in pogledati in — kaj mislite, kaj sem videl v svoji nepopisni radosti? Leva, ki je v skoku priletel krokodilu naravnost v žrelo. Levova glava se je zagostila v krokodilovo žrelo in oba sta se na moč trudila.

35. Lev je planil name. Bolj po nagonu kot po pameti sem poskušal nekaj popolnoma nemogočega: hotel sem pobegniti in se z begom rešiti! Obrnil sem se in zagledal — jo, še zdaj se mi koža naježi, če se na to spomnim! — nekaj korakov stran strašnega krokodila, ki je z odprtim gobcem šel proti meni v trdni nameri, da bi me požrl. Pomislite, dragi poslušalci, v kakšni zagati sem bil! Za menoj lev, pred menoj krokodil, na levi reka z brzicami, na desni prepad, v katerem je, kakor sem kasneje zvedel, gomazelo strupenih kač.

CCA 40 ČEVLJEV (ČB)

36

ujetega leva naredil mehove za tobak. Nekaj mehov sem podaril znancom na Cejlonu, druge pa sem po vrtni na Nizozemsko razdelil holandskim županom, ki so se mi hoteli oddolžiti s tisoč zlatniki. Le s težavo sem jih prepričal, da nočem povračila. Lepo nagačena krokodilova koža pa je v amsterdamskem muzeju in velja za eno njegovih največjih znamenitosti. Vodnik pripoveduje vsakemu obiskovalcu, kdo je ubil krokodila in kako. Pri tem, razumljivo pretrava, kar pa žali resnico in znanjšu, je veličino moje zasluge.

36. V zadnjem trenutku sem priskočil, potegnil svoj lovski nož in z enim zamahom odrezal levo glavo, da mi je njegov trup padel pred noge. Potem sem s puškinim kopitom dregnil levo glavo še globlje krokodilu v žrelo in revež se je zadušil. Komaj sem premagal sovražnika, ko je prišel moj prijatelj guvernerjev sin, da bi pogledal, zakaj sem tako zaostal. Ko je videl, kaj vse sem prestal, mi je čestital k zmagi. Nekoliko sva se oddahnila, potem pa zmerila krokodila. Obe živali so guvernerjevi ljudje prinesli domov. Neki tamkajšnji krznar mi je iz kože